

но чиста продукція" → "екологічно чистий товарорух" [2]. Це дає змогу виходити на зовнішні "екологічно чутливі" ринки і формувати там власний стратегічний сегмент господарювання.

Системний розвиток кожного з наведених сегментів та їх збалансоване поєднання дає змогу сформувавши ефективну збутову стратегію кожним меблевим підприємством, яка б забезпечувала змогу розширення стратегічного сегменту господарювання та отримання відповідних вигід.

Література

1. Експортні можливості ринків Азії // Меблеві технології. – 2011. – № 7 (78). – С. 28-29.
2. Івануса А.В. Методологічні основи побудови екологічно орієнтованої системи виробничих зв'язків підприємств лісопромислового комплексу : монографія / А.В. Івануса. – Львів : ТзОВ "Ліга-Прес", 2011. – 180 с.
3. Класифікація // Про меблі. – 2005. – № 4 (13). – С. 8.
4. Надтока Т.Б. Удосконалення збутової політики підприємства коксохімічної промисловості в умовах вступу до СОТ на основі соціального підходу / Т.Б. Надтока, А.Ю. Жигуліна. [Електронний ресурс]. – Доступний з http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Vchnu_ekon/2009_5_3/098-102.pdf.
5. Шаблій О.І. Лісопромислові комплекси Української РСР. Питання теорії моделювання / О.І. Шаблій. – Львів : Вид-во "Вища шк.", 1973. – 198 с.

Івануса А.В. Особенности формирования эффективной сбытовой стратегии мебельных предприятий

Представлены основные аспекты формирования эффективной сбытовой стратегии мебельных предприятий. Проведен анализ особенностей мебельной продукции и ее восприятия потребителем. Также представлен анализ основных сегментов сбытовой стратегии мебельных предприятий: ценового сегмента, рекламного сегмента, организационного сегмента, производственно-конструкционного сегмента, экологического сегмента.

Ключевые слова: сбытовая стратегия, мебель, мебельное предприятие.

Ivanusa A.V. Features of construction of effective sale strategy by furniture enterprises

In this article, present the basic aspects of construction of sale strategy by furniture enterprises. It is analysed the furniture products and perception of furniture products by an user. Also it is offered the analysis of basic segments by sale strategy of furniture enterprises: price segment, advertising segment, organizational segment, production-construction segment, ecological segment.

Keywords: sale strategy, furniture, furniture enterprise.

УДК 630*6:346.54

Доц. А.І. Карпук, канд. екон. наук –
НУБіП України, м. Київ

РЕНТНА ОЦІНКА ЛІСОВИХ РЕСУРСІВ У РИНКОВИХ УМОВАХ

Обґрунтовано ефективний рівень платежів за користування лісовими ресурсами на основі рентного підходу. Визначено основні фактори, які впливають на рентну вартість деревостанів. На прикладі Добрянського лісового господарства проведено оцінку рентних платежів заготовленої деревини.

Ключові слова: ринкове регулювання, рентна вартість, лісокористування, лісові ресурси

У ринковій економіці значення рентних платежів під час лісокористування істотно зростає. З одного боку вони повинні, стимулювати ділову ак-

тивність і раціональне використання лісосировинних ресурсів, з іншого – забезпечувати в інтересах всього суспільства вилучення лісової ренти повною мірою. На теперішній час роль регулятора лісокористування, згідно з податковим кодексом України, виконує попнева плата, яка виконує суто фіскальні функції. Для значної частини лісових ресурсів попневу плату відносять на фінансові результати лісогосподарських підприємств: вона збільшує собівартість лісозаготівель, знижує рентабельність лісозаготівельної діяльності.

З іншого боку, для низки лісогосподарських підприємств, які ведуть лісозаготівлі на рентабельних лісосіках, лісові податки хоча і збільшують собівартість, але не набагато. За рахунок кращої породно-розмірної структури насаджень і сприятливого розміщення лісосік лісогосподарські підприємства отримують рентний дохід, тобто понаднормативний прибуток. Держава як власник лісосировинних ресурсів повинна повністю забирати цей прибуток.

На теперішній час часткове вилучення ренти в Україні здійснюється за допомогою попневої плати на деревину. Проте для більшості сортиментів заготовленої деревини попнева плата не відповідає рентній природі доходу лісокористувача і не забезпечує повного вилучення понаднормативного прибутку. З огляду на це особливого значення набувають дослідження щодо обґрунтування оптимальної плати за користування лісовими ресурсами.

Мета дослідження. Обґрунтувати ефективний рівень платежів за користування лісовими ресурсами на основі рентного підходу.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дослідження проблеми визначення ефективних платежів за користування лісовими ресурсами в умовах переходу до ринкових відносин здійснювало широке коло вітчизняних і російських науковців, зокрема В. Голян, Я. Коваль, І. Синякевич, О. Фурдичко, І. Юхновський, М. Хвесик, В. Холявка, С. Починков, Н. Чупров, Н. Большаков та ін. Проте подальші дослідження щодо обґрунтування платежів за користування лісовими ресурсами обумовлюються необхідністю повного вилучення лісової ренти та справедливого розподілу доходів серед лісогосподарських підприємств.

Виклад основного матеріалу. В основу плати за лісокористування має бути покладений найбільш об'єктивний метод оцінення природних ресурсів – оцінка на основі природної ренти. Це стосується більшості природних ресурсів, зокрема і лісових.

Рента, по суті, – це залишкова вартість, яка визначається різницею між товарною вартістю ресурсу, розрахованою у цінах внутрішнього ринку і витратами на заготівлю і транспортування цієї деревини, включаючи підприємницький прибуток. Тому чим багатша країна, чим розвиненіша її транспортна мережа, чим коротша відстань транспортування, тим рентабельніша заготівля і переробка деревини, тим вища рента.

Рентну оцінку деревних ресурсів на корені в ринковій економіці проводять за відомою формулою:

$$R_d = \frac{Ц_{CP}}{1 + P/100} - C_d - Z_{mp},$$

де: C_{cp} – середня ринкова ціна 1 м^3 круглих лісоматеріалів в регіоні, грн/ м^3 ; P – нормальний прибуток на 1 м^3 заготовлених лісоматеріалів, %¹; C_d – собівартість заготівлі 1 м^3 на оцінюваній ділянці, грн; Z_{mp} – витрати на перевезення деревини до місця споживання, грн. Загальними рентаутворювальними факторами під час підрахунку кореневої вартості стовбура є деревна порода, якість стовбура, діаметр, розряд висот, розряд такс за виділом (віддаленість від транзитних транспортних шляхів), тип місцевості.

Рентна оцінка лісових ресурсів може слугувати ефективним інструментом сталого лісоуправління. Вона необхідна для виявлення економічно доступних лісових ресурсів, визначення обсягу невичерпного лісокористування, проведення порівняльного аналізу еколого-економічної ефективності суцільних та вибіркового рубань, плануванні рубань, визначення стартових цін на лісоматеріали під час їх продажу на аукціонах, визначення попневої плати за деревину на корені [1-4]. Економічна ефективність будь-яких рубань пов'язана із рентною вартістю ліквідного запасу. Стосовно до конкретної лісової ділянки найбільш ефективною буде те рубання, за якого рентна вартість ліквідного запасу максимальна.

Рентна вартість лісових ресурсів дуже залежить від ринкових цін, які формуються не за витратами на виробництво, а залежно від споживчої цінності товарів і послуг. Ці цінності створюються ринком за допомогою споживчих уподобань, і визначаються купівельною спроможністю різних груп населення, в залежності від їх доходів. Доходи населення – важливий індикатор економічного розвитку країни. Чим вони вищі, тим вища купівельна спроможність населення, яке купує товари і послуги за шкалою споживчих уподобань [3-4].

Як засвідчують дослідження, рента швидко зростає із зростанням діаметра стовбура (рис.). За визначенням відомого російського вченого С. Починкова [3], дохідність деревних ресурсів, які складаються із сукупності дерев, можна охарактеризувати критичним діаметром – величиною, за якою стовбура рента набуває нульового значення. Чим менший критичний діаметр стовбура, тим вища рентна вартість ресурсів і навпаки. Критичний діаметр залежить від регіонального попиту на лісоматеріали, вартості факторів виробництва, деревної породи, якості стовбурів (ділові, дров'яні), інтенсивності рубок, віддаленості насаджень від транзитних шляхів транспорту.

Під час оцінювання лісової ренти важливим є питання економічної доступності лісових ресурсів. До економічно доступних ресурсів відносять насадження, рентна вартість яких вища за нуль.

Базовою просторовою одиницею обліку лісових ресурсів є виділ, який відрізняється від суміжних породним складом, віком, бонітетом, типом лісу. Для кожного виділу складають детальний таксаційний опис, який характеризує склад деревостанів за породою, розміром та якістю. На основі цих даних, а також даних сортиментних і товарних таблиць розраховують товарну структуру і рентну вартість вибраного деревного запасу.

¹ У ринковій економіці норму прибутку визначають як відношення чистого прибутку до загальної суми інвестованого капіталу

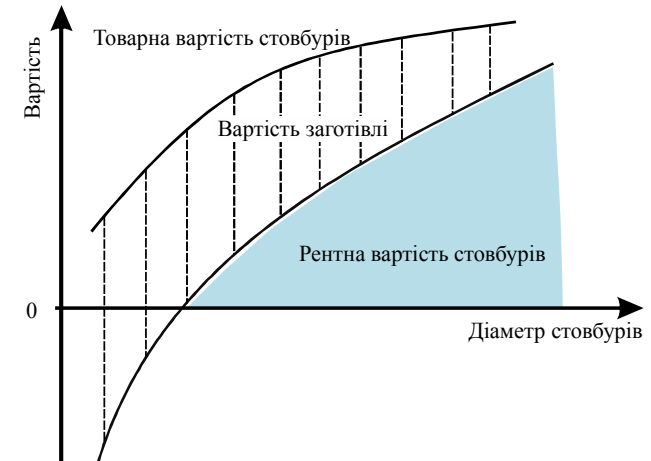

Рис. Механізм формування рентної вартості деревних стовбурів (побудовано за [3-4])

В табл. 1 для прикладу наведено результати розрахунків рентної частини оцінки деревини на корені. Вартість транспортування 1 км^3 деревних матеріалів, згідно з даними Добрянського лісгоспу, становить 1,5 грн. Нормативну рентабельність лісозаготівель для дров'яної деревини прийнято на рівні 5 %, лісоматеріалів соснових – 10 %, лісоматеріалів дубових – 20 %. Нормативи рентабельності лісопродукції мають затверджуватись на рівні обласних управлінь лісових господарств і бути погодженими з лісовим бізнесом.

Для порівняння, в табл. 2 наведено результати оцінки деревини на корені за прийнятим у січні 2011 р. нового податкового кодексу. Порівняння даних табл. 3 та 4 засвідчує, що попнева плата за деревину на корені в лісовому господарстві України встановлюються переважно не на рентній основі. Значення рентних оцінок для лісоматеріалів соснових великих розмірів і для малих відстаней вивезення відрізняються в 2-2,5 раза, в той час як для малих розмірів набувають від'ємних значень.

Табл. 1. Рентна оцінка 1 м^3 круглого лісу (сосна), грн

Круглий ліс	Відстань вивезення, км				
	5	20	40	50	70
Ділова деревина: велика	180,99	158,49	128,49	113,49	83,49
середня	54,44	31,94	1,94	-13,06	-43,06
дрібна	-30,82	-53,32	-83,32	-98,32	-128,32
Дров'яна деревина	-5,99	-28,49	-58,49	-73,49	-103,49

Табл. 2. Чинні нормативні ставки плати за 1 м^3 круглого лісу (сосна), грн

Круглий ліс	Відстань вивезення, км				
	5	20	40	50	70
Ділова деревина: велика	70,33	49,98	40,34	30,34	19,99
середня	44,98	32,13	25,98	19,28	12,85
дрібна	17,30	12,49	10,02	7,41	4,94
Дров'яна деревина	1,78	1,37	1,1	0,82	0,55

Для лісоматеріалів дубових великих розмірів чинні нормативні ставки плати за лісокористування є заниженими більш, ніж в 10 раз, тоді як для дров'яної деревини рентна вартість за норми прибутку в 5 % має від'ємні значення (табл. 3-4).

Табл. 3. Рентна оцінка 1 м³ круглого лісу (дуб), грн

Розмірність	Відстань вивезення, км				
	5	20	40	50	70
Ділова деревина: велика	991,84	969,34	939,34	924,34	894,34
середня	185,94	163,44	133,44	118,44	88,44
Дров'яна деревина	-7,31	-29,81	-59,81	-74,81	-104,81

Табл. 4. Чинні нормативні ставки плати за 1 м³ круглого лісу (дуб), грн

Розмірність	Відстань вивезення, км				
	5	20	40	50	70
Ділова деревина: велика	184,53	132,36	106,00	79,63	52,17
середня	88,67	63,64	50,66	38,31	25,33
дрібна	29,52	21,14	17,03	12,77	8,51
Дров'яна деревина	3,02	2,2	1,78	1,24	0,96

Затверджені нормативні ставки попневої плати та їх невідповідність рентній оцінці, яка чітко враховує економічні можливості плати за деревину з лісозаготівельників, залежно від умов експлуатації, ставить лісогосподарські підприємства в неоднакові економічні умови. Підприємства, які мають наближені високопродуктивні лісові ділянки великих розмірів, мають привілейоване економічне становище щодо попневої плати. Заготівля лісових ресурсів на таких ділянках є високорентабельною, підприємства отримують прибуток, де частка не вилученої ренти становить близько 50-80 % для соснових лісоматеріалів. Водночас, у разі використання гірших віддалених лісо-сік стягують платежі, де рентна оцінка лісових ресурсів є нульовою або від'ємною.

Отже, як засвідчують проведені дослідження, попневу плату для одних сортиментів круглого лісу відносять на прибуток, а для інших – на собівартість, створюючи умови, коли виробництво є низькорентабельним або взагалі нерентабельним. Цим і можна пояснити, чому рентабельність деяких сортиментів вищих сортів необробленої деревини в Україні становить 30-40 %, а нижчих – лише 1-3 %. Прибутковість лісових ресурсів залежить від ринкових цін на лісоматеріали і факторів, які визначають товарність насаджень й вартість заготівлі. Як вже зазначалося, таких факторів є багато й їх можна об'єднати у дві групи: бонітет деревостанів та місцезнаходження лісо-сіки. Від бонітету лісових насаджень, зокрема, залежать товарний вихід та витрати на заготівлю [1-4].

Значний вплив на рентну вартість деревостанів має породний складник. Хвойні породи лісоматеріалів є більш прибутковими за березові та осикові, проте менш прибуткові, ніж дубові. Дубові насадження великих розмірів мають рентну вартість в 6-10 разів вищу за нормативно діючі ставки попневої плати (див. табл. 1-4).

Платежі за користування лісовими ресурсами не повинні перевищувати їх прибутковості і водночас забезпечувати стягнення лісової ренти повною мірою. Диференціація платежів відповідно до прибутковості робить заготівлю економічно доступних ресурсів рентабельною і перетворює на потужний економічний інструмент раціонального освоєння лісів. Разом з тим, як відзначає російський вчений Н.П. Чупров, плата за деревні ресурси має враховувати витрати на лісовідновлення, тому що значну частку у виникненні деревини становлять витрати праці і засоби на лісовідновлювальні роботи, охорону, захист, облік, контроль тобто витрати на ведення лісового господарства. Саме тому оцінка лісових ресурсів не може бути обмежена розміром ренти. Природна рента напряму не пов'язана із витратами на лісовідновлення. Це лише вилучення з прибутку лісокористувачів понад нормовану частину прибутку, яка утворюється внаслідок різних умов експлуатації лісових ресурсів. Самі ж витрати на лісовирощування пов'язані з прикладанням людської праці [2].

Для визначення плати за відновлювання деревостанів потрібно розробити спеціальні нормативи витрат на лісовирощування. Для наближеного розрахунку можна використовувати величину фактичних витрат на ведення лісового господарства, що припадає на 1 м³ загального середнього приросту деревини під час головного користування. Якщо рентна частина плати повинна вилучатися з прибутку лісозаготівельного підприємства і надходити в місцеві та державні бюджети, то витрати на лісовідновлення потрібно долучати до собівартості заготівлі деревини у вигляді окремої статті калькуляції на оплату використаної деревини на корені, як обов'язкову частину собівартості і передавати цілком лісовому господарству на відновлення лісів.

Висновки. В основу плати за користування лісовим фондом України має бути покладений рентний підхід з урахуванням компенсації витрат на відновлення лісових ресурсів. Як засвідчили проведені дослідження, плату за користування лісовими ресурсами в Україні стягують переважно не на рентній основі. Для високоякісних сортів необробленої деревини вона є заниженою в кілька разів, доті як для сортиментів нижчої якості – завищеною. Зважаючи на це, держава має відігравати активну роль у підвищенні прибутковості лісових ресурсів за допомогою розвитку транспортної інфраструктури лісових господарств, стимулюванні комплексного використання та відновлення лісових ресурсів.

Література

1. Большаков Н.М. Методология формирования рентных платежей в лесопользовании / Н.М. Большаков // Лесное хозяйство : журнал. – 2001. – № 1. – С. 26-27.
2. Чупров Н.П. Платежам за лесные ресурсы научную основу / Н.П. Чупров // Лесное хозяйство : журнал. – 2005. – № 3. – С. 8-11.
3. Починков С.В. Экономика заготовки древесины / С.В. Починков // Лесное хозяйство : журнал. – 2009. – № 1. – С. 22-25.
4. Починков С.В. Плата за древесину на корню / С.В. Починков // Лесная промышленность. – 2010. – № 3 (69). – С. 66-71.
5. Податковий кодекс України станом на 19.05.2011 р. // Відомості Верховної Ради України : офіц. вид. – 2011. – № 13-14, № 15-16, № 17. – Ст. 112.

Карпук А.И. Рентная оценка лесных ресурсов в рыночных условиях

Обоснован ефективний рівень платежів за користування лесними ресурсами на основі рентного підходу. Определены основные факторы, которые влияют на рентную стоимость древесины. На примере Добрянского лесного хозяйства проведена оценка рентных платежей заготовленной древесины.

Ключевые слова: рыночное регулирование, рентная стоимость, лесопользование, лесные ресурсы.

Карпук А.И. Rent evaluation of forest resources in the market conditions

In the article it is justified the effective level of payments for the forest resources use on the basis of rent approach. It is determined the main agents that have influence on rent value of timber. On the example of Dobryanskyi forestry it is conducted an estimate of rent payments of logged timber.

Keywords: market regulation, rent value, forest use, forest resources.

УДК 332.122:338.[43+49+5]

Ст. наук. співроб. Ф.А. Вазжинський¹,
канд. екон. наук; доц. П.П. Гаврилко², канд. екон. наук;
викл. М.Ю. Лалакулич², канд. екон. наук

ОСОБЛИВОСТІ ВСТАНОВЛЕННЯ ЦІН НА ПОСЛУГИ СОЦІАЛЬНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ СЕЛА

Особливістю соціальної інфраструктури є соціальна значущість послуг. Послуги соціальної інфраструктури села є головним фактором економії не тільки суспільного, але й індивідуального позаробочого часу населення, тобто часу, що витрачається на підвищення кваліфікації, виховання дітей, освіти, культурне дозвілля тощо. Виявлено особливості встановлення цін на послуги соціальної інфраструктури села.

Ключові слова: село, соціальна інфраструктура, ціни, послуги, оподаткування, пільги, підприємства, приватизація, оренда.

Вступ. На сучасному етапі розвитку української економіки одним з основних напрямів регулювання розвитку села є державне регулювання. Подолання проблем низької ефективності аграрної політики, дефіциту коштів у бюджеті країни потребує значного посилення державного впливу на сільські території.

Визнаними вченими у сфері дослідження розвитку сільських територій є І.В. Прокопа, П.Т. Саблук, В.В. Юрчишин та інші науковці-економісти. Актуальні питання, пов'язані з розглядом окремих аспектів досліджуваної проблеми, відображено у працях: О.А. Бугуцького, П.І. Гайдуцького, М.Ф. Кропивка, Е.М. Лібанової, В.М. Нелепа, О.М. Онищенко, О.І. Павлова, Л.О. Шепотько. Проте, незважаючи на посилену увагу науковців до проблем села, недостатньо досліджено питання державного регулювання розвитку сільських територій.

Мета дослідження – виявити особливості встановлення цін на послуги соціальної інфраструктури села.

¹ ІРД НАН України;

² Ужгородський навчальний центр Київського національного торговельно-економічного університету

Виклад основного матеріалу. Продуктом соціальної інфраструктури села є послуги. Ціни на соціальні послуги встановлюють з урахуванням місцевих умов виробництва і кон'юнктури місцевого ринку. Контроль за цінами і їх регулювання здійснюють місцеві органи виконавчої влади. Незамінність деяких послуг соціальної інфраструктури села забезпечує монопольне становище їх на ринку послуг, а це означає, що за відсутності конкуренції підприємства, що надають ці види послуг, можуть диктувати свої ціни, встановлюючи їх на вищому рівні [4].

Якість і культура обслуговування можуть бути визначені споживачем лише після завершення виконання послуги. Встановлення цін на послуги передусім надання і параметри послуг практично не гарантовані споживачу. Частина послуг соціальної інфраструктури може бути виконана в порядку самообслуговування. Якщо процес самообслуговування відбувається у домашніх умовах, то споживач здатний оцінити вартість послуги, яку надає підприємство. Це створює умови для використання у соціальній інфраструктурі села договірних цін на ці види послуг. Оплата матеріалів (запчастин, тканин, будівельних матеріалів й ін.), окремо від оплати робіт із виконання послуги, також впливає на ціну в бік її зниження, оскільки в неї не включена частина матеріальних витрат.

Вплив держави на політику ціноутворення у соціальній сфері зводиться до мінімуму. На державному рівні виникають ускладнення під час ухвалення конкретних рішень про підтримку і регулювання цін на послуги соціальної інфраструктури села. У соціальній сфері використовують аналогічні з іншими галузями економіки методи. Методи прямого регулювання цін реалізуються шляхом встановлення:

- граничних рівнів рентабельності;
- фіксованих цін на послуги деяких галузей соціальної інфраструктури;
- граничних цін на певні види послуг.

Заходами дії на ціни за допомогою непрямого їх регулювання є:

- розробка нормативних і методичних документів, що регламентують склад і структуру витрат, які включаються у собівартість;
- проведення відповідної податкової політики;
- дії на попит населення;
- дія на пропозицію – обсяги виробництва;
- надання пільг підприємствам, які надають соціально важливі послуги.

Одним із методів прямого регулювання цін є встановлення нормативного рівня рентабельності. Встановлення нормативу рентабельності є одним з інструментів непрямого регулювання цін – за допомогою проведення податкової політики, стримуючої зростання цін.

Одним з основних методів регулювання цін на послуги соціальної інфраструктури є оподаткування. Приховування доходів і прибутків глибоко узвичаєно в практику здебільшого приватного підприємництва. Внаслідок цього сільські ради недоотримують значну частину передбачених податків. Об'єктом оподаткування повинна бути конкретна, постійна, доступна для вимірювання і відносно стабільна величина. Прогресивний метод обкладення податком прибутку, як непрямий метод регулювання цін відіграв би важливе